Magdalena Malik
ORCID: 0000-0002-1545-5708
Papieski Wydział Teologiczny, Wrocław

Postać nauczyciela w „szkole twórczej" Henryka Rowida

Streszczenie

Henryk Rowid, pomysłodawca „szkoły twórczej" uważał, że rola nauczyciela sprowadza się do przystosowania się do środowiska, umożliwianiu jego poznania oraz uczestniczeniu w przetwarzaniu. Był zdania, że przewodniki metodyczne i poradniki narzucają gotowe wzorce dla nauczycieli. Wówczas zostaje wstrzymana innowacja ze strony pedagoga. Dokonując analizy pracy oświatowej, zwracał uwagę na uzupełnianie wiedzy teoretycznej działaniami praktycznymi.

Rowid postulował o wychowawcze znaczenie nauczania. Przedmiot, który wykłada nauczyciel, powinien mieć charakter wychowujący i dlatego należy wziąć pod uwagę osobowość osób biorących udział w procesie edukacji, czyli prowadzącego i ucznia. Trzeba mieć również na uwadze charakter jednego i drugiego, a także ich temperament. Warunkiem umiejętnego rozwiązania przez prowadzącego przeobrażających się zagadnień wychowawczych była znajomość podstaw teoretycznych wraz z talentem pedagogicznym.

Nauczyciel powinien być osobowością uspołecznioną dopiero wtedy może stać się prawdziwym wychowawcą. Rowid zwracał uwagę, że, realizując cele wychowawcze, dobry pedagog musi pamiętać o zasadach i harmonii. Pracując z uczniami, dobrze jest stosować pracę zbiorową, która wśród młodych ludzi rozwinie ducha współpracy i współzawodnictwa.

Nauczyciel, wykonując swoją pracę, powinien być świadomy nowoczesnych wartości i aktywnie uczestniczyć w budowaniu przyszłości. Do cech zawodowych pedagoga Rowid zaliczał walory poznawcze, wśród których wymieniał : znajomość przedmiotu, którego naucza oraz pracy i nastawienie uczuciowe. Przez ostatnie rozumiał pracę pedagogiczną i zainteresowanie wybraną przez siebie dziedziną nauki.

Nauczyciel szkoły twórczej to musiała być osoba pomysłowa, zdolna do inicjatywy, która potrafiła kierować samodzielną pracą uczniów oraz wykorzystać otaczającą rzeczywistość.

Słowa kluczowe: nauczyciel, uczeń, „szkoła twórcza", nauczanie, współpraca, Henryk Rowid

Nauczyciele i uczniowie, ale też rodzice, nie przepadają za uczeniem się na pamięć, teorią w ogromnych ilościach i pełnym sformalizowaniem edukacji. Nowości ówczesne, które objęły również wychowanie, były przyjęte z ciekawością i nadzieją. Dawało to szansę na ukazanie działalności twórczej ucznia, a nauczanie łączyło z wychowaniem. Henryk Rowid, w swojej pracy na polu oświaty, myśl pedagogiczną i koncepcję edukacyjną skupiał wokół idei kooperacji , solidarności , pracy swobodnej i twórczej opartej na wysiłku duchowym.

Szkoła miała umożliwiać samorzutny rozwój dziecka poprzez samodzielną pracą, tworzyła atmosferę solidarności i kooperacji, a grono pedagogiczne miało współpracować z uczniem. W pracy w szkole należało pamiętać o środowisku rodzinnym ucznia. Ludzie, którzy byli skupieni wokół szkoły, powinni byli dostrzegać zjawisko przyjaźni i wzajemnego zaufania czy szacunku.

W czasie swojej działalności Rowid miał przekonanie o wielkiej humanistycznej roli nauczyciela i zapewnieniu jemu możliwości wzniesienia się na jak najwyższy poziom umysłowy oraz uzyskania kwalifikacji zawodowych. Zwracał uwagę na sprawy związane z kulturą i wymaganiami względem prowadzących wysokich wartości moralnych. Odpowiedni i wrażliwy stosunek do ucznia umożliwi właściwe jego wychowanie, a tym samym lepsze społeczeństwo. Właśnie Rowid jako pierwszy postawił na zainteresowania naukowe nauczyciela wybraną dziedziną wiedzy lub problematyką, łącząc je z pracą zawodową.

W „szkole twórczej" nauczyciel był osobą wyjątkową, przede wszystkim świetnie znał psychikę dziecka. Potrafił bardzo dobrze kierować procesem wychowania. Wiedział jakie metody i środki wykorzystać w swojej pracy dydaktycznej. Przedstawiony nauczyciel powinien cechować się rozwiniętym zmysłem organizacyjnym, posiadać zdolność tworzenia harmonijnego i świadomego celów społeczności szkolnej.

Naftali Kanarek[1] i jego działalność

Autor „szkoły twórczej" pochodził z Rzeszowa, w którym poznawał niwę oświaty i ukończył seminarium nauczycielskie[2]. Zdobytą wiedzę przekazywał, pracując jako nauczyciel, w Rawie Ruskiej, Tarnowie a później w Krakowie. W pracy zawodowej Rowid poznał programy i metody nauczania, a przede wszystkim

[1] Właściwe imię i nazwisko. Zmiana nazwiska na Rowid nastąpiła na mocy zarządzenia Namiestnictwa we Lwowie z dniem 1czerwca 1918 r., zatwierdziło ją Starostwo w Rzeszowie w dnu 17czerwca 1918. A. Meissner, *Młodzieńcze lata Henryka Rowida*, [w:] *W kręgu dawnych i współczesnych teorii wychowania Uczeń – Szkoła – Nauczyciel*, red. K. Dormus, R. Ślęczka, Kraków 2012, t. 1, s. 15.

[2] H. Rowid przebywał także w Mielcu, do szkoły ludowej uczęszczał w Przemyślu (1885-1893), jaki był powód – nie wiadomo. Ibidem, s. 16.

wszedł w środowisko pedagogiczne, dostrzegając jego blaski i cienie[3]. Żeby zobaczyć, jak odebrał ową grupę zawodową, wystarczyło przeczytać późniejsze jego prace dyplomowe. W jednej z nich, poświęconej zagadnieniom z języka ojczystego (pod tytułem *Trentowski jako pedagog*), odniósł się krytycznie do nastawienia w postrzeganiu nauczania ludowego. Pisał wówczas: „[…] nie zrozumiał[4], że wielką krzywdę wyrządza się ludowi wiejskiemu, dając mu gorszych nauczycieli, ‚a tym samym gorszą oświatę, aniżeli innym zawodom społecznym”[5]. Miał świadomość, jak opisane powyżej działania wpływają na społeczeństwo polskie i jakie niosą ze sobą skutki. W Polsce niepodległej skoncentrował swoją uwagę na rozwiązywaniu problemów, które istniały w poprzednim okresie, czyli przed odzyskaniem niepodległości : unowocześnianiu szkoły polskiej i kształceniu nauczycieli w uczelniach wyższych dla potrzeb takiej placówki.

Rowid wykazywał się dużą aktywnością w pracy w organizacjach oświatowych. Działał w Naczelnym Zarządzie Krajowego Związku Nauczycielstwa Ludowego, w którym na jego prośbę utworzona została Sekcja Pedagogiczna. Rowid objął w niej funkcję przewodniczącego, koncentrując się na zagadnieniach z obszaru psychologii dziecka i pedagogiki eksperymentalnej. Prócz tego kierował m.in. Kursami Pedagogicznymi w Krakowie, które posiadały subwencję państwową. W 1920 r zostały przekształcone w Państwowe Kursy Nauczycielskie, a od 1928 r. działały jako Państwowe Pedagogium, zwane często kursami Rowida. Pomyślnie współpracował z Instytutem Pedagogicznym w Katowicach, który formalnie był agendą Towarzystwa Instytutu Pedagogicznego[6]. Służył wydatnie sprawie podnoszenia na wyższy szczebel kwalifikacji zawodowych nauczycieli szkół powszechnych.

Wszystkie swoje pomysły, wnioski z działań pedagogicznych przelewał na łamy czasopism, które poruszały tematykę edukacyjną. Artykuły Rowida ujrzały światło dzienne w „Chowanie” (był redaktorem naczelnym), „Miesięczniku Pedagogicznym”, „Nowych Torach” czy „Ruchu Pedagogicznym” (tutaj był inicjatorem i współzałożycielem pisma, redaktorem). Jego działalność w oświacie koncentrowała się na trzech płaszczyznach: reformie szkolnictwa, kształceniu kadry pedagogicznej oraz nowoczesnym modelu szkoły, czyli „szkoły twórczej”[7].

[3] Broniąc spraw nauczyciela, podpisał „Odezwę do komitetów powiatowych i całego nauczycielstwa”, pod którą podpisało się 29 działaczy ruchu nauczycielskiego, Polacy i Ukraińcy, wzywając do zwołania powiatowych wieców w sprawach bytowych nauczycieli i w sprawach szkolnych. Tematyce pedagogicznej Rowid poświęcił ponad sto artykułów i dwanaście książek.

[4] Miał na myśli Trentowskiego. Choć w tworzeniu „szkoły twórczej” zasady Trentowskiego uważał, że powinny odegrać rolę kierunkowskazów, K. Szmyd, *„Szkoła twórcza” Henryka Rowida wobec humanistycznych i alternatywnych koncepcji edukacyjnych*, [w:] *W kręgu dawnych i współczesnych teorii…*, op. cit., s. 44.

[5] A. Szumski , *W walce o postępową szkołę. Rzecz o Henryku Rowidzie* , Warszawa 1977, s. 18.

[6] J. Pieter, *Instytut Pedagogiczny w Katowicach*, [w:] idem, *Instytuty Pedagogiczne ZNP*, Warszawa 1972, s. 129.

[7] *Państwowe Pedagogium i Szkoła Ćwiczeń w Krakowie. Z tradycji kształcenia nauczycieli*, red. J. Krukowski, B. Morawska-Nowak, Kraków 2011, s. 10-20.

Aktywne życie zawodowe uległo zmianie z wybuchem II wojny światowej. Rowid czynił starania o zorganizowanie tajnych kursów pedagogicznych dla przyszłych dyrektorów liceów pedagogicznych. Będąc pedagogiem, nie stronił od aktywnego udziału w tajnym nauczaniu. Niestety w 1943 r. został aresztowany w swoim mieszkaniu w Krakowie. Z możliwości wydostania się z obozu pracy przymusowej w Płaszowie, którą zaoferował Związek Walki Czynnej, Rowid nie skorzystał. Zmarł w niemieckim obozie koncentracyjnym w Auschwitz-Birkenau.

Myślą przewodnią w działalności Henryka Rowida było: walczyć ze złem i walczyć o nowe, lepsze życie przez wychowanie nowego człowieka.

Szkoła twórcza autorstwa Henryka Rowida

Pomysł Rowida na utworzenie placówki marzeń wynikał z faktu, że miał świadomość, jak wygląda życie człowieka słabo i źle wykształconego, a tym samym większości społeczeństwa. Dowodem były działania zaborców Polski. Zdawał sobie sprawę, że do stworzenia obywatela światłego, mądrego, który zna swoją wartość, potrzebna była szkoła razem z kadrą pedagogiczną, bardzo dobrze przygotowaną do realizacji wyznaczonych celów. Jego osobiste doświadczenia spowodowały, że pragnął stworzenia placówki marzeń, z nauczycielami na wysokim poziomie. Rowid w pracy zawodowej zwracał uwagę na łącznie życia szkoły z życiem codziennym. Odnosił to w kierunku najbliższego otoczenia: „pedagogika współczesna ujmuje […] wszelkie zagadnienia wychowawcze na podłożu konkretnego środowiska”[8] oraz do ogółu społeczeństwa, w którym wzajemne relacje społeczne odgrywają znaczną rolę w obecnym czasie[9]. Wykorzystanie w pracy oświatowej tematów i problemów do rozwiązywania z najbliższego otoczenia jest przydatne z punktu widzenia wychowawczego. Dla prowadzących lekcje stanowić to powinno materiał nowy i gotowy do tworzenia i pracy nad nim. Wówczas nauczyciel ma szansę do zastosowania właściwych metod pracy, odpowiednio dobranych do odbiorcy, a jego praca dydaktyczno- wychowawcza zyska na znaczeniu i będzie bardziej efektywna. Poza tym zapobiegnie to rutynie, która na tej niwie działań jest niebezpieczna dla obu stron. Rowid za istotną wartość szkoły pracy uważał wyzwolenie aktywności, która była związana z pojęciem szkoły twórczej.

Wynikało to z tego, że postulował o wychowawcze znaczenie nauczania. Nauczyciel w wychowaniu powinien pamiętać o zasadach pedagogicznych.

[8] H. Rowid, *Podstawy i zasady wychowania*, Warszawa 1946, s. 322-323.
[9] Ibidem, s. 168.

W pracy w szkole na plan pierwszy wysunął prace ręczne i przedmioty artystyczne. Uważał, że uczeń może dobrze pracować i osiągnąć wysokie efekty na skutek pozytywnego nauczania w zakresie prac manualnych, jak i np.: języka ojczystego.

W pracy dydaktycznej należało zwracać uwagę na prawidłowość, która jest widoczna przy rozwiązywaniu zagadnień. Stąd na początku trzeba określić kierunek pracy, zgromadzić materiał i pomoce, aby pokonać trudności i zdobyć cel. Rowid pragnął pedagoga twórczego, aktywnego, nie chciał osoby, która w realizacji lekcji będzie opierała się na wzorcach z podręczników, dlatego ważna była osobowość nauczyciela, ale i ucznia. Brał pod uwagę ich charakter i temperament, pamiętając, że w procesie nauczaniu teoria i praktyka powinny się wzajemnie uzupełniać. W pracy w szkole należy zwrócić uwagę na możliwości pracy zbiorowej, która daje efekty współpracy i współzawodnictwa oraz przyczynia się do tworzenia „wspólnoty pracy” i „świadomości zbiorowej”. Rowid w pracy nauczyciela godził dobro dziecka z dobrem ogólnospołecznym. Uważał, że efekty w pracy z dzieckiem przynoszą nagrody, a kooperacja daje zamierzone efekty.

W swojej koncepcji systemu dydaktyczno-wychowawczego odnośnie szkoły opierał się na kilku filarach, do których zaliczał:

- nowy program nauczania, gdzie materiał powinien być interesujący dla ucznia,
- metody nauczania i wychowania aktywizujące dziecko,
- wykorzystanie systemu klasowo-lekcyjnego,
- nową koncepcję klasy jako pracowni twórczej,
- rozwój idei kooperacji i solidarności, czyli samodzielną pracę ucznia ,
- nauczyciela jako pozytywnego odbiorcę pracy ucznia i dbającego o jego harmonijny rozwój[10].

Dostrzegał również potrzebę poświęcenia się jednostki w obronie najważniejszego dobra swego narodu – wolności. Potrafił łączyć miłość ojczyzny z szacunkiem do innych narodów. Zrozumienie zmian, które zachodzą w rzeczywistości, umiejętność dostosowania się do nich, a zarazem świadomość własnej wartości i znaczenia przez jednostkę i ogół było dla niego celem w pracy pedagogicznej. Ówczesny nauczyciel powinien być obywatelem znającym przeszłość, żyjącym w teraźniejszości, ale patrzącym w przyszłość. Na uwagę zasługuje

[10] W klasie mogło być trzydziestu uczniów, którzy byli dzieleni na pięcioosobowe zespoły. W pracy korzystano z tekstów źródłowych, co wymagało samodzielnej interpretacji ze strony dziecka; M. Piekarski, *Polska „Szkoła twórcza” Henryka Rowida, implikacje dla rozwoju zawodowego*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 2016, t. XXXV, z. 1, s. 277.

stwierdzenie: „[…] przede wszystkim duch wychowania w szkole należy do tych czynników, które kształtują przyszłego obywatela”[11].

W „nowej” szkole preferowane było poznanie merytoryczne, kształcenie funkcjonalne i rzeczowe. Należało kształcić i rozwijać gotowość do samokreacji oraz dostrzegać siebie w przyszłości. Rowid pragnął stworzyć nauczyciela, który ma humanitarne podejście w relacjach z drugim człowiekiem, potrzeby i naturalne aspiracje. To trzeba łączyć z wiarą w siebie, własne narzędzia w pracy oraz rolą społeczną w szkole. „Szkoła twórcza” dawać miała szansę spełnić się zawodowo nauczycielowi, a zarazem odnieść sukces jako grupie zawodowej.

Nauczyciel i uczeń w „szkole twórczej”

W oczach Henryka Rowida nauczyciel, który był osobowością uspołecznioną, był także wychowawcą od serca, „[…] nauczyciel jako obywatel ma prawo i obowiązek wypowiadać swoje poglądy i działać według nich, jednakże powinien to robić w sposób nie drażniący inaczej myślących i raczej powinien szukać punktów stycznych aniżeli dzielących, a więc mniej zajmować się bezpośrednio polityką, a więcej sprawami gospodarczymi, oświatowymi, itp.”[12] Sporo uwagi w pracy oświatowej Rowid poświęcał psychologii pedagogicznej, zwracając uwagę na właściwości psychiczne nauczyciela-wychowawcy i warunki, od których zależy wartość jego pracy. Analizując osobę uczącego, nie zapominając o wzajemnych relacjach między nim a uczniem. Zwracał uwagę na znajomość własnego przedmiotu przez nauczyciela oraz samej pedagogiki, a także nastawienie do wiedzy specjalistycznej połączonej z pracą pedagogiczną. W pracy edukacyjnej Rowid kładł nacisk na wysoki poziom umysłowy, na który składały się: wiadomości z nauk podstawowych, wiadomości fachowe, zainteresowania naukowe czy twórczość własna. Jako pierwszy zwrócił uwagę na zainteresowania naukowe, które odgrywają rolę u nauczyciela w obrębie wybranej dziedziny wiedzy. Stąd też pozwalał sobie na krytykę złej pracy, bo wychodził z złożenia, że tylko człowiek rzetelnie wykształcony i przygotowany do zawodu pedagoga będzie potrafił przygotować kolejne pokolenia do pracy w oświacie.

We własnej działalności pedagogicznej Rowid zwracał uwagę na działania kolegów i koleżanek oraz nie bał się czerpać wiedzy z ich twórczości. Wpływ na kształtowanie się jego poglądów miał Jan Władysław Dawid. Po jego śmierci pomysłodawca szkoły twórczej ukazał, jaki wkład miał dla polskiej pedagogiki.

[11] H. Rowid, *Psychologia pedagogiczna*, Kraków 1938, s. 214.
[12] A. Szumski, op. cit., s. 160.

Poglądy Dawida zostały przeniesione na grunt rozwijanych przez Rowida zagadnień[13]. Wśród nich można zauważyć ogólne rozważania J. W. Dawida o stosunku wykształcenia zawodowego do ogólnego[14], które znalazły u Rowida rozwinięcie w koncepcji wyższego kształcenia zawodowego nauczycieli opartego na wykształceniu ogólnym, wyniesionym z pełnej szkoły średniej ogólnokształcącej.

Nie bez echa pozostawało zagadnienie samokształcenia nauczyciela, które może występować wtedy, kiedy jest zainteresowanie własnym przedmiotem i wybraną dziedziną wiedzy. H. Rowid uważał, że warunkiem realizacji założeń szkoły pracy jest osiągnięcie przez nauczyciela samodzielnej „indywidualności pedagogicznej”[15], czyli możności podejmowania decyzji w sprawach wychowawczych oraz przy doborze treści programowych. Aby zostało to osiągnięte, muszą zostać spełnione następujące warunki:

– istnieje demokratyczny ustrój społeczno-polityczny,
– nauczyciel posiada osobiste walory duchowe.

Według Rowida „osobowość to istota świadoma siebie, działająca zgodnie ze swą wolą i tworząca sobie świat własny”. Zwracał uwagę, że stosunek wychowawczy między nauczycielem a uczniem uwarunkowany jest w jakiejś mierze pokrewieństwem typu psychologicznego i temperamentu[16].

W działalności wychowawczej i w procesie kształcenia występują następujące czynniki:

– uczeń, jego predyspozycje , potrzeby, skłonności i zainteresowania,
– środowisko i tkwiące w nim dobra i wartości kulturalne,
– osobowość nauczyciela [17].

Punktem wyjścia odziaływań wychowawczych dla działań pedagogicznych była indywidualność dziecka, którą doskonalono w kontaktach społecznych. Wówczas jednostka wchodzić zaczyna w obszary działań społecznych poprzez własną aktywność i dążenie do doskonalenia. Tworząc sytuację wychowawczą w szkole, nauczyciel powinien brać pod uwagę zasady pedagogiczne:

– indywidualizacji,
– wszechstronności,
– jedności i harmonii,

[13] W swojej pracy edukacyjnej Rowid pamiętał o filozofii o czym pisał w „Podstawy wychowania”: ”w dziedzinie norm i celów wychowania zachować musi związek z filozofią w szczególności z etyką i estetyką , która wyjaśnia sens życia i wskazuje normy w postępowaniu. Z sensu życia wyprowadza pedagogika cel wychowania”, s. 62.
[14] R. Wroczyński, *Edukacja permanentna,* Warszawa 1973, s. 160-161.
[15] H. Rowid, *Szkoła pracy* ,Rocznik Pedagogiczny ,1913, nr 6, s. 126.
[16] H. Rowid, *Dusza klasy szkolnej*, Rocznik Pedagogiczny 1931, nr 9/10, s. 397.
[17] Ibidem, s. 353-354.

– ewolucji i postępu,
– aktualizacji,
– środowiska,
– aktywności
– wewnętrznej prawdziwości (zgodność myśli, słowa i czynu).

W pracy dydaktycznej nauczyciel powinien kierować wszystkimi działaniami i pamiętać, aby uczeń był wdrażany do samodzielnej pracy i miał poczucie samokontroli. Należało, po zapoznaniu dziecka z celem pracy i posiadaniu odpowiedniego materiału wraz z środkami, rozpocząć realizację zakładanych celów, ale nie zwalniając dziecka od wysiłku i pamiętając o jego zainteresowaniach.

Rowid w swojej pracy sporo uwagi poświęcił klasie I. Upatrywał w niej przejście od domu rodzicielskiego do systematycznej pracy szkolnej. W zagadnieniu „szkoły pracy" jako miejsca nowoczesnego Rowid rozumiał pojęcie pracy, szeroko dostrzegając w nim rozwój psychiczny i fizyczna ucznia. Tak się wypowiadał: „panuje […] praca, ale praca zarówno fizyczna, jak i psychiczna o charakterze wychowawczym"[18]. To nawiązywało do postulatu, w myśl którego należało realizować elementy teoretyczne z praktycznymi. Uważał, że w szkole istotna jest praca w grupach i praca zbiorowa. Patrząc na placówkę przez pryzmat uczniów, należało pamiętać o czynnikach , które tworzyły atmosferę klasy, Rowid zaliczał do nich:

– zbliżony wiek dzieci,
– popęd kolektywny,
– wspólne przeżycia dzieci,
– wzajemne odziaływania dzieci,
– naśladownictwo,
– przywódców klasowych,
– nauczycieli[19].

Poglądy Rowida na stosunek nauczyciela do ucznia w szkole twórczej można sklasyfikować, biorąc pod uwagę rodzaj jego kontaktu z wychowankami. Nauczyciel powinien:

1) poznawać dziecko i wczuwać się w jego psychikę,
2) kochać dziecko,
3) oddziaływać na nie , by rozwijało się i stawało coraz doskonalsze[20].

Autor „szkoły twórczej" był inicjatorem uniwersalnej kultury pedagogicznej i podstawowych wątków pedagogiki (np.: kreatywnej), w której umieścił różne

[18] H. Rowid, *Szkoła pracy w związku z rozwojem kultury i cywilizacji*, „Rocznik Pedagogiczny" 1920, z. 7/8, s. 146.
[19] H. Rowid, *Jednostka a społeczeństwo w wychowaniu współczesny*, Kraków 1943, s. 11.
[20] H. Rowid, *op. cit.*, s. 364

rodzaje pracy wraz z aktywnością ucznia. Pragnął stworzyć w szkole przyjazne środowisko dla jego uczestników, które w naturalny sposób sprawiać będzie, że innowacyjność nie będzie wymuszana nakazami, a wyniknie z potrzeb dziecka, które rozwija się, uczęszczając do szkoły.

Podsumowanie

Działania H. Rowida przyczyniły się do zmian w programach i metodach nauczania, jednocześnie wywołało to zmiany w pracy dziecka – stała się ona bardziej „twórcza”. Uczeń stał się bardziej zaangażowany, w tym w podejściu do rozwiązywania problemów, pamiętając o możliwościach pracy w grupie. Uczeń stawał się aktywnym uczestnikiem procesu uczenia się.

Rowid wykazywał się ogromnym entuzjazmem w pracy pedagogicznej, determinacją i bardzo dobrym przygotowaniem merytorycznym jako pedagog, popularyzator oświaty oraz kierownik, dyrektor i redaktor naczelny. Jego postać nauczyciela to osoba z wykształceniem w szkole średniej po reformie, a następnie przygotowana w instytucjach pedagogicznych, które pozostały w ścisłym związku z uniwersytetem. Przyjęcie do instytutu pedagogicznego mogła uzyskać osoba, która ma właściwe cechy wychowawcy i jest zdolna. Rowid pisał: „w tym wielkim dziele odrodzenia ludzkości przez wychowanie młodzieży zabraknąć nie powinno nauczycielstwa polskiego”[21].

Nauczyciel szkoły twórczej to osoba pomysłowa i zdolna do inicjatywy, potrafi kierować samodzielną pracą uczniów, umie czerpać materiał z otaczającej rzeczywistości. Szkoła twórcza istnieje, bo jest twórczy nauczyciel. Jego praca była trudniejsza niż w szkole tradycyjnej. Wymagała poszukiwań nowych rozwiązań, zwracania uwagi na zmiany w rzeczywistości. Henryk Rowid, pomysłodawca „szkoły twórczej” posiadał autorytet, ale szacunek i sympatię zdobył dzięki postawie wobec drugiego człowieka na co dzień, dawał z siebie dużo i wiele wymagał od innych.

Bibliografia

1. Meissner A., *Młodzieńcze lata Henryka Rowida*, [w:] *W kręgu dawnych i współczesnych teorii wychowania. Uczeń – Szkoła – Nauczyciel*, red. K. Domuras, R. Ślęczka, Kraków 2012.
2. *Państwowe Pedagogium i Szkoła Ćwiczeń w Krakowie. Z tradycji kształcenia nauczycieli*, red. J. Krukowski, B. Morawska-Nowak, Kraków 2011.

[21] H. Rowid, *O przygotowaniu do zawodu nauczycielskiego*, „Nowe Tory” 1912, t. 11, z. VI-VII, s. 32.

3. Piekarski M., *Polska „Szkoła twórcza" Henryka Rowida, implikacje dla rozwoju zawodowego*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny" 2016.
4. Pieter J., *Instytut Pedagogiczny w Katowicach*, [w:] J. Pieter , *Instytuty Pedagogiczne ZNP*, Warszawa 1972.
5. Rowid H., *Podstawy i zasady wychowania*, Warszawa 1946.
6. Rowid H., *Psychologia pedagogiczna* , Kraków 1938.
7. Rowid H., *Szkoła pracy* , „Rocznik Pedagogiczny" 1913, nr 6.
8. Rowid H., *Dusza klasy szkolnej*, „Rocznik Pedagogiczny" 1931, nr 9/10.
9. Rowid H., *Szkoła pracy w związku z rozwojem kultury i cywilizacji*, „Rocznik Pedagogiczny" 1920, z. 7/8.
10. Rowid H., *Jednostka a społeczeństwo w wychowaniu współczesnym*, Kraków 1943.
11. Szumski A., *W walce o postępową szkołę. Rzecz o Henryku Rowidzie*, Warszawa 1977.
12. Wroczyński R., *Edukacja permanentna*, Warszawa 1973.

Teacher character at the creative school of Henryk Rowid

Abstract

The art school founder and creator thought that the teacher's role is the adjustment to one's environment, getting to know the environment, and the recreation of the environment. In his opinion, methodological textbooks dictate 'one size fits all' predetermine models. That is why, the teacher's innovative abilities become limited. In his analysis of educational work, he emphasized extra-curricular activities and the importance of extending one's knowledge.

Rowid supported student-centered practices; any course has to take into an account students' characters, and students' development. It is essential to consider both the teacher's and the students' temperaments. The teacher needs to know theoretical and pedagogical basis for work.

A teacher needs to have high social skills and awareness, as only with those types of abilities he or she can become a true pedagogue. It is important to remember that any work with students must be collaborative and mutual.

A teacher must be knowledgeable about any new values and must be a co-creator of the future. Rowid, also, mentioned that a teacher must: be seeking new knowledge and be well-rounded about his or her curriculum.

An art school teacher needed to have the following characteristics: innovative, proactive, a leader who encouraged student to independent work.

Keywords: Teacher, Student, Art school, Teaching, Collaboration, Henryk Rowid